

Za hišo spomina

Slovesnost pri kapeli mučencev v Šentjoštu nad Horjulom

»Ne potuhni se, ko te nekdo potrebuje. In ne govori preveč – stori nekaj!« Te besede izseljenskega duhovnika in narodnega buditelja Vinka Žaklja so med njegovimi rojaki v Šentjoštu nad Horjulom pomenljivo odmevale na tradicionalni slovesnosti pri kapeli mučencev, pri kateri so se na letošnjo prvo julijsko nedeljo posebej spomnili stote obletnice Žakljevega rojstva in obudili spomin na upor(nike) proti komunističnemu nasilju, ki je poleti 1942 kruto zarezalo v življenje tamkajšnjih ljudi.

V Šentjoštu so ob soočenju z revolucijo iz zavezanosti pravičnosti in resnici nekaj storili in za to postavili svoja življenja. Veliko jih je zaradi tega nasilno ugasnilo. Ali je bilo morda trpljenje teh ljudi zaman, ali so bile njihove molitve zaman? Znani lazarist Franc Sodja je v pismu svojemu bratu nekoč ponudil odgovor na to vprašanje: »Nobena zdravarija ni bila izmoljena zastoj; nobeno trpljenje ni bilo zaman.« To misel je v izhodišče svojega nagovora med mašo postavil dr. Janez Juhant in z njo opogumljal zbrane, naj bodo ponosni na svoje rojake, naj se spominjajo njihovega trpljenja in si prizadevajo, da bi tudi sami vedno bolj hodili v svetlobi resnice. Kajti samo to v življenju resnično šteje, to je tisto, kar posameznika in družbo dela bolj človeško ter prihodnost razpira v sodelovanje, dialog, spoštovanje.

KAKO DO NORMALNOSTI?

Žakljev nasvet »stori nekaj«, ko ga beremo v ključu odnosa do pravičnosti in resnice, pa ne velja le na ravni posameznika, temveč tudi celotne družbe. In tu mora slovenska družba opraviti še veliko nalog. Nanje je opozorila osrednja govornica kulturnega programa po maši, pravnica in političarka Mojca Kucler Dolinar.

Na spominsko slovesnost v Šentjoštu je prišla z izkušnjo nedavnega obiska muzeja holokavsta v Izraelu. In ta izkušnja prinaša bridko ugotovitev, »kako daleč smo v Sloveniji na institucionalni in na drugih ravneh, da bi imeli hišo spomina za naš, slovenski holokavst«. Da bi torej lahko »mladi in stari, domačini in tujci stopili v hišo spomina na žrtve komunizma na naših tleh, z vsemi enačaji, in teh je mnogo, ki povezuje oba totalitarna režima«. V obeh sistemih je namreč vladalo psihično in fizično nasilje, mučenje, umori, preganjanje.

V tej hiši spomina bi moral biti prikazan tudi »slovenski eksodus, spomin na tiste, ki so, da bi pred komunističnim nasiljem obvarovali vsaj golo življenje, zapustili svoj dom, pogosto tudi svojo družino«. Potrebna bi bila tudi hiša spomina na tiste, ki so ostali doma in trpeli pod totalitarnim enoumjem. Prav na koncu pa bi po besedah šentjoške govornice prišla na vrsto še hiša spomina na dni, ko je Slovenija prejela največji dar – »relativno svobodo, samostojnost in suverenost, tudi na pripro-

Prejemniki Ehrlichovega priznanja in medalje: Lidija Drobnič, dr. Janez Juhant in Marija Zgonc
Foto: B. Š.

šno naših mučencev; ko je postala država s svojo lastno ustavo, čeprav so komunisti vsako misel na samostojno Slovenijo zatirali pol stoletja«.

A pot do take hiše spomina ni preprosta, saj se večji del slovenske politike in velik del slovenskega naroda prav trudi, da se ne bi spominjali ljudi, ki so dali zadnjo kapljo krvi za svoje vrednote, za dom, družino in domovino. »Pokopati anonimizirane žrtve, postaviti spomenik v središču Ljubljane brez imen je eno, drugo pa je uveljaviti razmišljanje, da je bilo nasilje nad nedolžnimi žrtvami pred, med in po drugi svetovni vojni prvovrstni zločin, zločin nad lastnim narodom. Seveda razmišljanje o tem nenormalnem

NAŠ PRIVILEGIJ JE ČISTA VEST.

stanju terja velik napor, saj se ni lahko spopadati s sistematično lažjo. Obenem prav tisti, ki so jih polna usta človekovih pravic, zlahka opravičujejo nasilje nad nedolžnimi. Ne samo da je bila poteptana vrednota življenja, z njo vred je bilo poteptano dostojanstvo in dobro ime žrtev,« je aktualne razmere kritično ovrednotila Mojca Kucler Dolinar.

Kako se iz njih izviti? Njen odgovor je jasen: »Dokler Slovenija s strani najvišje politike, to je državne zbornice, ne bo obsodila nasilja komunističnega režima, ne moremo reči, da smo kot država in kot narod v polju normalnosti. Vse do tedaj ostaja naš dolg, da o tem govorimo. Naš privilegij ni nakradeno bogastvo, niso borčevske pokojnine, naš privilegij je čista vest. To nam daje moč, da smo glas tistih, ki jim je domača zemlja zaprla usta.«

V Šentjoštu se, če si dovolimo droben komentar, tega dolga, privilegija in moči dobro zavedajo.

EHRlichOVA PRIZNANJA

Spominska slovesnost pri kapeli mučencev je bila že sedmič povezana s podelitvijo Ehrlichovih priznanj zaslužnim Slovenkam in Slovencem, ki s svojim delom, pogumom, vztrajnostjo, predanostjo in ljubeznijo ohranjajo spomin na težke čase slovenske polpretekle

zgodovine. Letošnjim prejemnikom je skupno dolgoletno delovanje pri pripravah spominskih slovesnosti na različnih koncih Slovenije.

Mnogih slovesnosti Nove Slovenke zaveze, zlasti tistih v Rogu in na Teharjah, si ni mogoče predstavljati brez organizatorke in povezovalke Marije Zgonc. »Vsak stavek njenih uvodnih misli v roške in teharske slovesnosti je bil sam zase obzirno pričevanje, ki je vzbujalo spoštovanje. Kadar je spregovorila Marija Zgonc, je vsakdo začutil, da govori s tisto verodostojnostjo, ki jo daje le avtentično izkustvo. /.../ Za njenimi stavki je namreč stalo dolgo, tiho trpljenje za pogrešanim očetom, trpljenje družine na izropani domačiji,« je zapisano v utemeljitvi priznanja.

Spiritus movens spominskih slovesnosti v nekdanji kočevski vasi Ferdreng, kjer so totalitarne oblasti vzpostavile (žensko) koncentracijsko taborišče, je Lidija Drobnič. Prejemnica Ehrlichovega priznanja je »trden dokaz, kaj vse zmore združiti ženska v eni osebi: biti dobra žena, skrbna mama, babica, prababica, odvetnica, političarka in neutrudna borka za ohranitev temeljnih človekovih pravic in dostojanstva«. Širša javnost jo pozna zlasti po tem, da je na njeno pobudo leta 2011 ustavno sodišče razveljavilo poimenovanje ene izmed ljubljanskih ulic po nekdanjem diktatorju, dosmrtnem predsedniku SFRJ, ki je simboliziral povojni totalitarni komunistični režim.

Akademik dr. Janez Juhant je kljub odgovornemu poslanstvu in številnim nalogam duhovnika, mednarodno uveljavljenega profesorja, predavatelja in znanstvenega sodelavca »eden tistih, ki v slovenskem političnem prostoru že desetletja jasno opozarja na potrebo, da moramo Slovenci živeti iz svetlih likov mož in žena, ki so svoje življenje zastavili za blagor naroda, domovine in Boga«. Vrsto let vodi Društvo Združeni ob lipi sprave, pri lipi na ljubljanskih Žalah organizira spominska srečanja ter skrbi za vsakoletno spominsko slovesnost na dan, ko so komunisti zločinsko umorili profesorja Teološke fakultete Lamberta Ehrlicha. ■

BOGOMIR ŠTEFANIČ